Projektet er gennemført i et samarbejde mellem Fonden for Entreprenørskab, Tænketanken DEA og Industriens Fond.

Hvilke faglærte starter virksomhed, og hvilke virksomheder overlever?

DEA

INDUSTRIENS FOND

FONDEN FOR ENTREPRENØRSKAB
MEDLEM AF JA WORLDWIDE

Udarbejdet af:

Jon Østergaard Eilenberg, ph.d., seniorkonsulent, Tænketanken DEA
Lukas Hidan, seniorøkonom, Tænketanken DEA
Casper Jørgensen, analyseleder, Fonden for Entreprenørskab
Signe Rasmussen, kvalitativ analysekonsulent, Fonden for Entreprenørskab

Udgivet december 2021

Tænketanken DEA
Fiolstræde 44
1171 København K
www.dea.nu

Fonden for Entreprenørskab
Ejlskovsgade 3D
5000 Odense C
www.ffefonden.dk

Denne undersøgelse er gennemført i et samarbejde mellem Fonden for Entreprenørskab, Tænketanken DEA og Industriens Fond.

Undersøgelsen er en del af et større projekt, der indeholder følgende udgivelser, der alle er tilgængelige her https://ffefonden.dk/viden/vidensbank/ivaerksaetteri-pa-erhvervsuddannelserne-analyserapporter/:

- Undervisning i iværksætteri på eud
- Hvilke faglærte starter virksomhed og hvilke virksomheder overlever?
- Undervisning i iværksætteri nationalt og internationalt
- Opsamlingsrapport

Projektets partnere vil gerne takke følgegruppen, der har været tilknyttet projektet. Følgegruppen bestod af:

Christina Laugesen
Chefkonsulent, Lederne

Christian Schultz
Sekretariatschef, Landbrugsskolerne

Jens Kirkegaard
Uddannelseskonsulent, 3F

Karina Beg Poulsen
Chefkonsulent, DA

Kasper M. Rasmussen
Chefkonsulent, SMV Danmark

Lars Ahm
Konsulent, Tekniq-arbejdsgiverne

Marianne Kragh
Chefkonsulent, Dansk Erhverv

Merete Hende
Chefkonsulent, Industriens Uddannelser

Mette Louise Pedersen
Chefkonsulent, DI

Morten Theodor Bay
Næstformand, Uddannelsesforbundet

Pernille Hjermov
Chefkonsulent, NCE

Susanne Ottesen
Leder af Politik og uddannelse, HK

Tove Svejstrup Christensen
Eud-direktør, TEC, Danske Erhvervsskoler og Gymnasier

Indhold

Intro 1

Hovedkonklusioner 5

Implikationer 7

Den faglærte iværksætter 11

- Startede sin egen frisørsalon 15

Virksomheden og ejersammensætning 17

- EUX, universitetet og garn 20

Overlevelsesgrad 23

- Studenterkørsel og smedevirksomhed 26

Litteratur 29

Appendiks 31

- Metode og datagrundlag 31
- Top-10-liste over fagområder blandt nye faglærte iværksættere 32
- Overlevelsesgrad fordelt på landsdele 33

01

Intro

I lyset af den politiske interesse for øget rekruttering til erhvervsuddannelserne samt den store andel af faglærte, som starter egen virksomhed, er det nødvendigt med indsigt i hvordan erhvervsuddannelserne forbereder faglærte til en karriere som iværksætter. Det er formålet med dette projekt, "Iværksætteri på erhvervsuddannelserne", som er gennemført i et samarbejde mellem Fonden for Entreprenørskab og Tænketanken DEA, med støtte fra Industriens Fond.

I denne delrapport tegnes et overblik over omfanget af iværksætteri blandt faglærte, samt hvilke faglærte der starter egen virksomhed. Derudover undersøges overlevelsesgraden blandt virksomheder startet af faglærte. Delundersøgelsen bygger primært på en analyse af registerdata og interviews med faglærte iværksættere.

For det andet undersøges det i en særskilt rapport, hvordan der arbejdes med iværksætteri på erhvervsuddannelserne, herunder hvilke underviserkompetencer, der er til stede for undervisning i iværksætteri, samt underviseres oplevede barrierer i undervisningen. Delundersøgelsen bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt knap 2.500 undervisere på erhvervsuddannelserne samt interviews med undervisere.

For det tredje kortlægges i en særskilt rapport viden om iværksætteri på erhvervsuddannelserne i Danmark og i udvalgte europæiske lande, herunder eksempler på god praksis indenfor undervisning i iværksætteri på erhvervsuddannelserne.

Hovedresultater og anbefalinger fra projektet præsenteres i en samlet opsamlingsrapport, som inddrager resultater fra tre delundersøgelser.

Læs alle rapporterne her: https://ffefonden.dk/viden/vidensbank/ivaerksaetteri-pa-erhvervsuddannelserne-analyserapporter/

Future
• Money
• Career
• Love
!!!
Bonus
$$$

HOPE

02

Hovedkonklusioner

På baggrund af tal fra Danmarks Statistik tager rapporten udgangspunkt i godt 320.000 nye iværksættere i 2001-2018 og deres nye iværksættervirksomheder, herfra kaldet nye virksomheder. Rapporten sætter fokus på de knap 40.000 faglærte iværksættere, som har startet ny virksomhed siden 2014. Herunder hvem de er, hvad der kendetegner deres nye virksomheder, og i hvor høj grad virksomhederne overlever de første tre år.

Hovedkonklusioner:

Bliver iværksættere nogle år efter svendebrevet

- På trods af en høj overlevelsesgrad for virksomheder startet af faglærte iværksættere venter flere faglærte med at starte virksomhed efter endt uddannelse. Tilsyneladende venter de faglærte, til de har samme alder som nye iværksættere med en videregående uddannelse, på trods af at de er yngre, når de dimitterer fra erhvervsuddannelsen. På den anden side er der en højere overlevelsesgrad for virksomheder, der er startet af faglærte iværksættere, der venter nogle år, efter at de har afsluttet deres ordinære uddannelse, før de starter virksomhed.

30 pct. af nye iværksættere er faglærte

- 30 pct. (svarende til 7-8.000 årligt siden 2014) af de nye iværksættere er faglærte. Andelen har været faldende siden 2001, selvom virksomheder startet af faglærte har en relativt høj overlevelsesgrad. Iværksættere med en detailuddannelse, tømreruddannelse eller kontoruddannelse udgør en tredjedel af alle nye faglærte iværksættere i 2018. Og det er typisk inden for byggebranchen eller detailhandel i Øst eller Sydjylland, at mange faglærte starter virksomhed.

Få kvinder bliver faglærte iværksættere

- Hver femte nye iværksætter med en faglært baggrund er kvinde, mens det er næsten hver anden kvinde, som har en faglært uddannelsesbaggrund blandt alle 20-69-årige i befolkningen. Det skyldes blandt andet, at en tredjedel af de nye faglærte iværksættere inden for kontor, handel og forretning er kvinder, mens kvinderne udgør to tredjedele af alle faglærte inden for samme fagområde.

Få starter virksomhed med andre faglærte

- To tredjedele af de nye virksomheder med en faglært ejer er startet af den faglærte alene, mens omkring 10 pct. er startet af to eller flere faglærte. Det er især faglærte med en baggrund inden for teknologi, byggeri og transport, der har startet virksomhed alene, mens faglærte med en kontor- eller handelsuddannelse har startet virksomhed med andre.

Højere overlevelsesgrad for faglærte, der starter virksomhed med andre

- Generelt er der en højere overlevelsesgrad blandt virksomheder, der er startet af flere iværksættere sammenlignet med virksomheder, der er startet af en enkelt iværksætter. Der er dog en relativt høj overlevelsesgrad blandt virksomheder startet af en enkelt faglært iværksætter. Det gælder særligt inden for teknologi, byggeri og transport samt fødevarer, jordbrug og oplevelser, mens overlevelsesgraden er markant højere for faglærte iværksættere, der starter virksomhed med andre, inden for kontor, handel og forretning.

03

Implikationer

Faglærte iværksættere er forskellige

Det er vigtigt at holde sig for øje, at faglærte iværksættere er forskellige. Der eksisterer særligt to typer iværksættere med en erhvervsuddannelse. Den første type er faglærte inden for kontor, handel og forretning (typisk detailhandel), som starter virksomhed inden for handelsbranchen. Den anden type er faglærte inden for teknologi, byggeri og transport (typisk en håndværker), der starter sin egen enkeltmandsvirksomhed inden for byggebranchen. De to typer iværksættere adskiller sig ved, at håndværkeren typisk har høj overlevelsesgrad ved at starte alene og uden erfaring fra tidligere iværksætteri. Håndværkeren har også en relativt høj overlevelsesgrad, selvom han/hun er nyuddannet. Mens den kontoruddannede har en betydeligt højere overlevelsesgrad ved at starte virksomhed med andre og have mere erfaring fra arbejdsmarkedet.

Flere faglærte venter med at starte virksomhed på trods af høj overlevelsesgrad

Der er generel høj overlevelsesgrad blandt faglærte, der starter virksomhed alene og er nyuddannede. Det gælder især for iværksættere med en faglært baggrund inden for teknologi, byggeri og transport. På trods af det, venter stadig flere nyuddannede faglærte med at starte egen virksomhed. Årsagen kan være, at de øger sandsynligheden for, at deres virksomheder overlever de første år ved at gå ud på arbejdsmarkedet og arbejde som lønmodtagere. I en rundspørge foretaget af Dansk Erhverv i 2019 svarer en tredjedel af respondenterne i alderen 18-29 år, at de mangler de rette kompetencer til at blive selvstændige. Er årsagen til, at mange nyuddannede venter med at starte virksomhed, fordi de ikke har kompetencerne, kan det være en ide at se på, om undervisningen i iværksætteri på erhvervsuddannelserne rent faktisk understøtter både kompetencerne og lysten til at kunne starte virksomhed.

Større netværk kan måske øge sandsynligheden for at overleve

En måde at få flere faglærte til at vælge at starte egen virksomhed på kan være hjælp til at etablere kontakt med andre, etablerede iværksættere, da erfaring fra arbejdsmarkedet og tidligere iværksætteri øger sandsynligheden for at overleve. Det gælder især for faglærte med en uddannelse inden for kontor, handel og forretning. De nye iværksættere kan således få gode råd og erfaringer fra mere etablerede iværksættere eller få en mulig samarbejdspartner. Derfor kan det være hensigtsmæssigt at skabe forbindelse mellem unge iværksættere og erfarne iværksættere. Også tidligt i processen, da flere nye virksomheder lukker inden for få år.

04

Den faglærte iværksætter

7-8.000 faglærte iværksættere årligt siden 2014

Andelen af nye iværksættere, der har en faglært baggrund, er gået fra at udgøre godt 40 pct. i 2001 til at udgøre ca. 30 pct. i 2018, jf. figur 1. Siden 2014 har antallet af iværksættere med en faglært baggrund hvert år ligget på ca. 7-8.000 faglærte.

Til sammenligning er andelen af nye iværksættere med en videregående uddannelse steget fra ca. 25 pct. i 2001 til knap 40 pct. i 2018, mens andelen af iværksættere med en ufaglært baggrund er faldet fra hver tredje til hver fjerde i samme periode.

En del af forklaringen på, at færre nye iværksættere er faglærte, er, at andelen af faglærte blandt personer mellem 20 og 69 år er faldet fra 36 til 32 pct., mens andelen af 20-69-årige med en videregående uddannelse er steget fra 22 til 36 pct.[2]

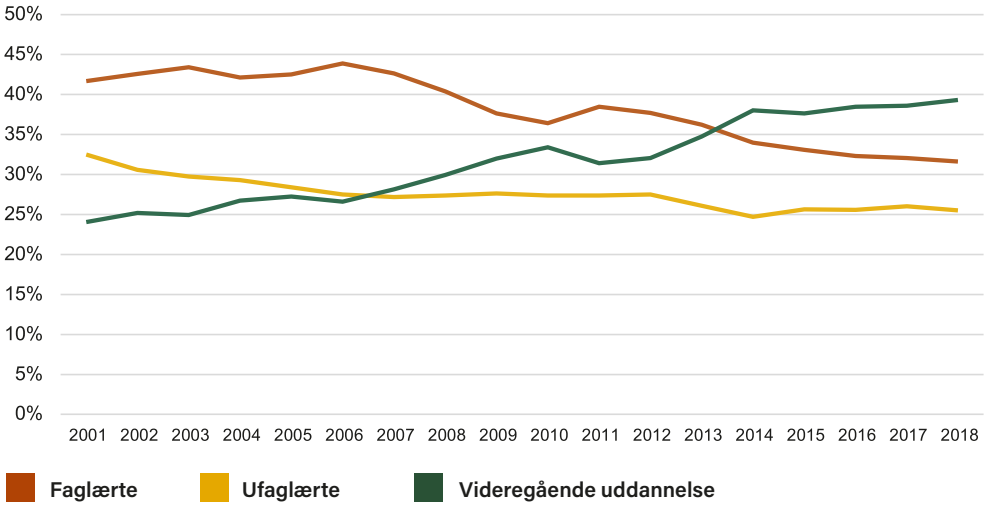

Figur 1 / Udvikling i nye iværksætteres uddannelsesniveau

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik
Anm.: Databrud i 2014, hvilket gør det muligt at koble mere end én ejer per iværksættervirksomheder fra 2014.

Halvdelen inden for teknologi, byggeri og transport

80 pct. af alle faglærte, der har startet virksomhed i 2018, har en uddannelsesbaggrund inden for enten *teknologi, byggeri og transport* eller *kontor, handel og forretning*, jf. figur 2.

Halvdelen af de faglærte, der har startet ny virksomhed i 2018, har en uddannelsesbaggrund inden for teknologi, byggeri og transport. Til sammenligning har knap 40 pct. af de faglærte i befolkningen mellem 20 og 69 år en uddannelse inden for teknologi, byggeri og transport.

[2] Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Samtidig har 30 pct. af alle faglærte, der har startet virksomhed i 2018, en uddannelse inden for kontor, handel og forretning, mens godt 35 pct. af alle faglærte mellem 20 og 69 år har en uddannelse inden for samme område.

Derudover er det tydeligt, at faglærte inden for omsorg, sundhed og pædagogik i langt mindre grad vælger at blive iværksættere sammenlignet med de andre faggrupper. Denne gruppe udgør nemlig 13 pct. af alle faglærte, men kun 4 pct. blandt iværksætterne.

Figur 2 / Uddannelses-baggrund blandt nye faglærte iværksættere i 2018

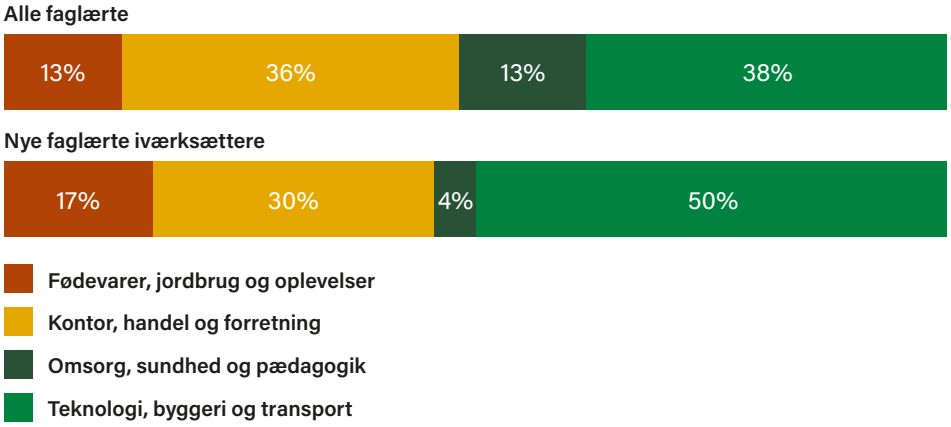

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik
Anm.: Alle faglærte" dækker over alle faglærte mellem 20 og 69 år.
Se appendiks for eksempler på uddannelser inden for hvert uddannelses-område.

Ud af de knap 7.500 nye faglærte iværksættere i 2018 udgør detailhandeluddannelserne, tømreruddannelsen og kontoruddannelserne omkring hver tredje[3].

Godt 70 pct. af de faglærte, som har startet virksomhed i 2018, har dimitteret fra erhvervsskolen for mere end ti år siden, jf. figur 3. Det er relativt mange sammenlignet med alle personer, der har startet ny virksomhed i 2018. Her udgør andelen af nye iværksættere, som har færdiggjort deres uddannelse for mere end 11 år siden, 63 pct.

Omvendt gælder det, at 7 pct. af de faglærte, som har startet ny virksomhed i 2018, har færdiggjort deres uddannelse inden for de seneste tre år, mens 13 pct. af alle nye iværksættere har færdiggjort sin uddannelse inden for de seneste tre år.

Blandt de faglærte, som har startet ny virksomhed i 2018, er det blot 3 pct. blandt kontor-, handel- og forretningsuddannede, som er uddannet inden for de seneste tre år. Mens ca. 85 pct. af de nye iværksættere med en faglært baggrund inden for kontor, handel og forretning har været færdiguddannet i mindst 11 år.

[3] Se tabel 1A i appendiks for top-10-liste over fagområder for nye faglærte iværksættere.

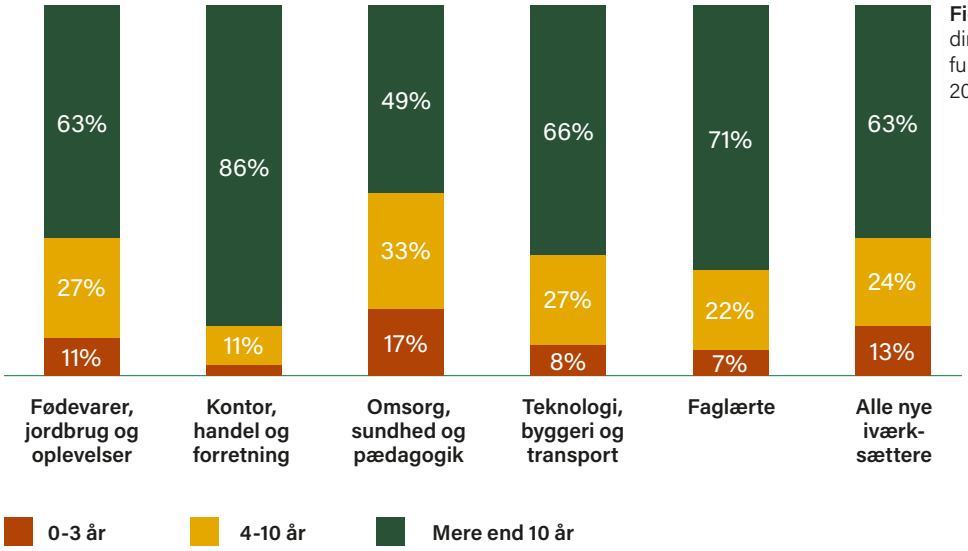

Figur 3 / Antal år siden dimittering fra højeste fuldførte uddannelse, 2018

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Faglærte iværksættere er i snit 42 år og en mand

Selvom faglærte færdiggør deres uddannelse relativt tidligt i livet sammenlignet med personer med en videregående uddannelse, er faglærte, der har startet ny virksomhed, i gennemsnit 43 år[4]. Det er nogenlunde den samme gennemsnitsalder som for alle personer, som har startet ny virksomhed i 2018.

Andelen af faglærte, der har startet ny virksomhed i alderen 18-34, 35-54 og over 55 år, udgør hhv. 30, 52 og 18 pct., hvilket er stort set den samme fordeling som for alle nye iværksættere, jf. figur 4.

Mere end hver tredje af de nye faglærte iværksættere inden for teknologi, byggeri og transport er 18-34 år, mens det er hver syvende nye faglærte iværksætter inden for kontor, handel og forretning, som er 18-34 år.

[4] Mens faglærte, der ikke tidligere har været registreret som ejer af en iværksættervirksomhed, har en gennemsnitsalder på 42 år, når de starter deres første virksomhed.

Figur 4 / Aldersfordeling for nye faglærte iværksættere i 2018

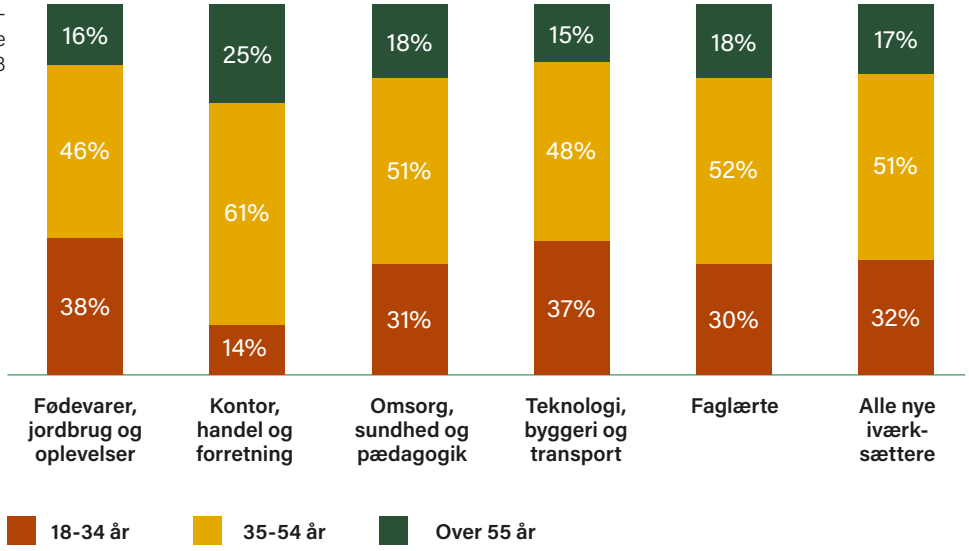

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Kun hver femte faglærte, som har startet virksomhed i 2018, er kvinde, til trods for at kvinder udgør næsten halvdelen af alle faglærte mellem 20 og 69 år, jf. figur 5. Det gælder også generelt, at færre kvinder starter ny virksomhed sammenlignet med mænd.

Omkring hver tredje nye faglærte iværksætter inden for *kontor, handel og forretning* er kvinde, til trods for at andelen af kvinder inden for *kontor, handel og forretning* udgør to tredjedele.

Figur 5 / Andel kvinder blandt nye iværksættere i 2018

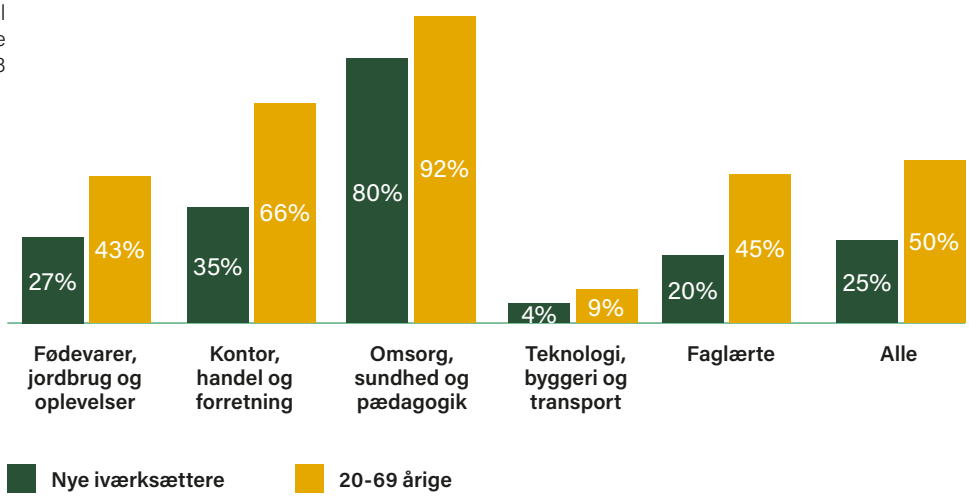

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Startede sin egen frisørsalon

22-årige Nanna slog dørene op til sin egen frisørsalon i foråret 2021.

Nanna havde i lang tid vidst, at hun gerne ville starte som selvstændig, men hendes oprindelige plan var at arbejde et par år først for at få mere erfaring. Hun havde lige takket ja til et arbejde, da et familiemedlem ringede til hende og spurgte, om hun var interesseret i at købe en salon. Dette sagde Nanna ja til.

Med hjælp fra sin far, som er selvstændigt forretningsdrivende, fik hun på 14 dage tilladelse fra banken til at købe salonen og oprettede derefter virksomheden. Nanna er blevet hjulpet godt igennem af sin familie med det praktiske og økonomiske, men Nanna var stadig overrasket over, hvor mange ting man skal have styr på, når man åbner en salon. Særligt ventetiderne på levering af udstyr til salonen, fx dankortautomat, kom som en overraskelse.

Nanna er uddannet frisør på Fyn og bestod sin svendeprøve i november 2020. Hun oplevede ikke, at frisøruddannelsen var målrettet det at være selvstændig, hvilket hun ellers mener, ville være oplagt, da mange frisører ender med at starte egen salon. I starten af uddannelsen blev der undervist i regnskab, men hun husker ikke præcis, hvad de lærte – og det mener hun, er et problem:

> **”De fleste, der starter på frisøruddannelsen, er 15-16 år. Hvis man lærer alt det der økonomi-noget i starten og går på skolen i fire år, så tænker jeg ikke, at der er ret meget af det, der hænger ved, hvis man vil ud at være selvstændig, når man er færdig efter fire år.”**

Nanna har ikke fået noget undervisning i markedsføring. Hun bruger de sociale medier meget, særligt Instagram og Facebook. Nannas kunder er en blanding af faste kunder, som kom i salonen hos den forrige ejer, kunder, hun har haft i sin læretid, venner og nye kunder. De nye kunder kommer typisk igennem hendes netværk – venner og familie, som anbefaler hende rundtom i byen. Hun mener derfor ikke, at hun har brug for uddannelse i markedsføring og kundeopsporing.

De af Nannas lærere, som havde erfaring med at være selvstændig frisør eller kosmetiker, ville gerne dele deres viden med eleverne, hvis de blev spurgt om det. Men iværksætterierfaringen blev derudover ikke italesat i klassen.

Nanna har haft en god livline i sin tidligere mester, når hun har haft spørgsmål om sin forretning. Hun sad fx en aften i salonen og havde svært ved at finde ud af, hvordan hun skulle køre løn. Derudover har Nanna fået meget ud af at være medlem af mesterforeningen dofk, som hun vil anbefale alle andre selvstændige frisører at blive medlem af. Hun er herigennem blevet vejledt grundigt og har fået hjælp til ”alle de ting, man glemmer”.

Nanna har valgt at tage på et kursus i regnskab og bogføring, som hun er blevet tilbudt igennem mesterforeningen. Der er rigtigt mange ting, man skal lære om bogføring og udbetaling af løn.

05

Virksomheden og ejersammensætning

Flest virksomheder startet af faglærte i Øst- og Sydjylland

De fleste nye virksomheder, som er startet af faglærte i 2014-2018, ligger i Syd- og Østjylland, jf. figur 6. Næsten 30 pct. af de nye virksomheder, som er startet af faglærte, er placeret her. Til sammenligning ligger omkring 25 pct. af alle nye virksomheder i de samme to landsdele.

Godt hver femte nye virksomhed, som er startet af en faglært, er placeret i København og omegn, mens det er næsten hver tredje nye virksomhed i 2014-2018, der er placeret i og omkring København.

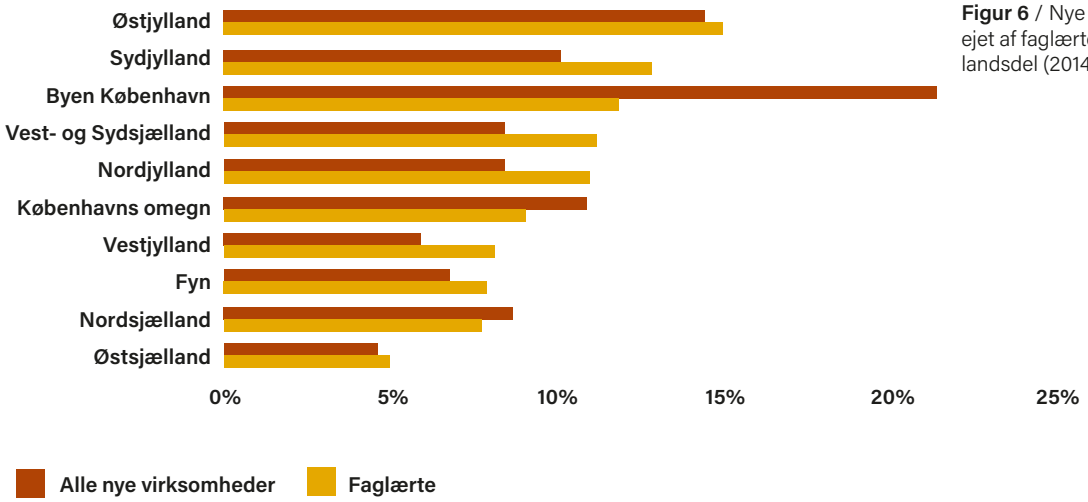

Figur 6 / Nye virksomheder ejet af faglærte fordelt på landsdel (2014-18)

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik.
Ejet af en faglært betyder, at mindst én af ejerne har en faglært baggrund
Anm.: Bornholm er udeladt pga. få observationer

Flest nye faglærte virksomheder inden for byg og detailhandel

Flest nye virksomheder, som er startet af faglærte, befinder sig inden for *bygge og anlæg* og *handel*, jf. figur 7. De to brancher udgør næsten 40 pct. af alle nye virksomheder startet af faglærte. Til sammenligning udgør *bygge og anlæg* og *handel* omkring 25 pct. af alle nye virksomheder mellem 2014 og 2018.

Det er primært inden for byggebranchen og detailhandel, at mange faglærte starter virksomhed, mens relativt få faglærte starter virksomhed inden for *videnservice* og *information og kommunikation*.

Figur 7 / Nye virksomheder ejet af faglærte fordelt på branche (2014-18)

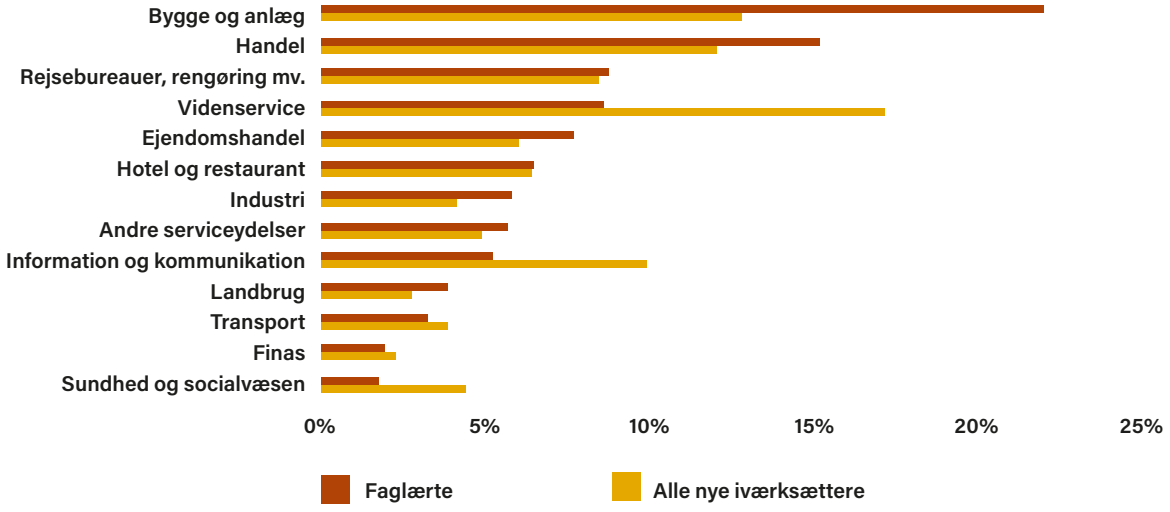

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik
Anm.: Søjlerne summer ikke op til 100, da brancher med få observationer er udeladt

Størstedelen af de faglærte iværksættere ejer virksomheden alene

Siden 2014 er det muligt at koble mere en én ejer til de nystartede virksomheder, hvilket gør det muligt at se på ejersammensætningen for nye virksomheder ejet af mindst én faglært iværksætter.

To tredjedele af de nye virksomheder, som er startet af en faglært, er ejet af den faglærte alene, mens 10 pct. er ejet af to eller flere personer, som alle har en faglært baggrund, jf. figur 8.

Omkring hver fjerde af de nye virksomheder, som er startet af faglærte, er startet i fællesskab med personer med en anden uddannelsesbaggrund. For næsten 15 pct. af de nye virksomheder, som er startet af en faglært, er virksomheden startet sammen med en ufaglært person. Næsten hver femte virksomhed startet af en faglært er startet sammen med en person med en videregående uddannelse.

Faglærte iværksættere med en baggrund inden for teknologi, byggeri og transport starter i højere grad virksomhed alene, sammenlignet med faglærte iværksættere med en kontor- eller handelsuddannelse.

To tredjedele af de næsten 17.000 nye virksomheder fra 2014-2018, som har en faglært ejer med en baggrund inden for teknologi, byggeri og transport, er den faglærte ejer. Mens det for halvdelen af de ca. 10.000 nye virksomheder mellem 2014 og 2018, som har en faglært ejer med en baggrund inden for kontor, handel og forretning, er den faglærte ejer, som er eneejer.

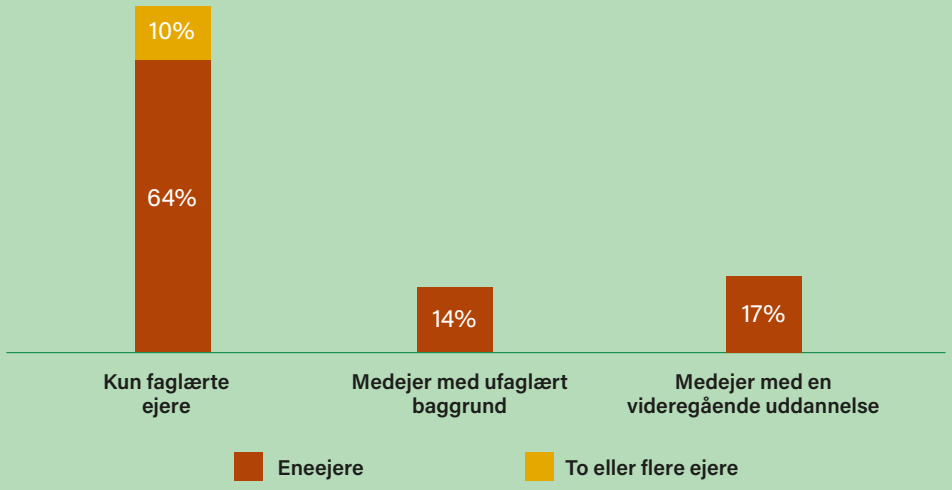

Figur 8 / Medejere til nye faglærte iværksættere (2014-18)

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik
Anm.: Procentsatserne summerer ikke til 100, da virksomheder, som er startet af faglærte, kan være startet sammen med både ufaglærte og personer med en videregående uddannelse.

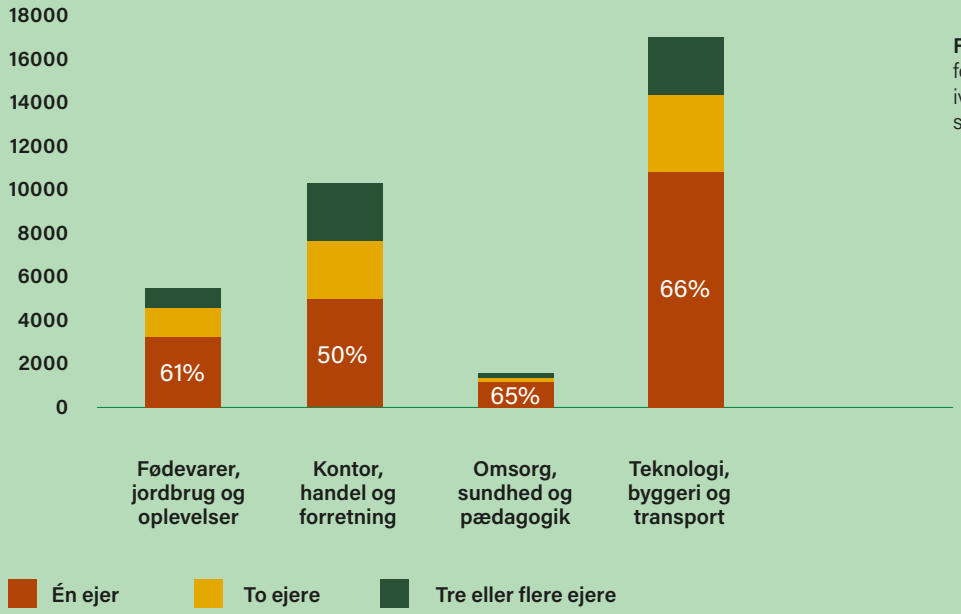

Figur 9 / Antal ejere fordelt på nye faglærte iværksætteres uddannelsesbaggrund (2014-18)

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik
Anm.: Procentsatserne angiver andelen som er eneejer

EUX, universitetet og garn

Mikkel startede sammen med sin kæreste en online plakatbutik i 2018, som de i maj 2020 ændrede til en online garnbutik, hvor de også sælger delikatesser.

Mikkel blev færdig med sin toårige EUX business-uddannelse i 2017. Det gode ved at gå på EUX var, at han blev introduceret til forskellige fagbegreber, var på flere virksomhedsbesøg samt fik gennemgået flere virksomhedscases – det var praksisorienteret. Når de havde erhvervscase, tog de ud til en virksomhed og samlede så meget information, de kunne, så de kunne udarbejde en rapport.
Det knap så gode ved EUX-uddannelsen var ifølge Mikkel, at undervisningsniveauet var meget lavt, og at lærerne generelt havde lave forventninger til eleverne.

> **Jeg kunne godt have tænkt mig, at der var højere forventninger til eleverne. Jeg følte ikke, at der var høje forventninger til dem, der mødte op, og jeg følte ikke, at der var høje forventninger til det niveau, der var."**

Da han senere begyndte på at læse økonomi på universitetet, følte han, at han manglede noget med sin EUX-uddannelse og havde sværere end de andre studerende ved at følge med.

Mikkel oplevede, at EUX-elever blev opfattet som "de mindre kloge" og underprioriteret af skolen, da de ikke havde samme muligheder og adgang til de samme aktiviteter som HHX-eleverne.

Mikkels forældre er ikke selvstændige, og derfor har han ikke kunne trække på hjælp fra familien på det område. I opstartsfasen for plakatvirksomheden modtog han en vis vejledning fra en erhvervsrådgiver. Da han og hans kæreste startede forretningen, havde de svært ved at finde startkapital, så de investerede alle de penge, de tjente på deres studiejobs. Forretningen går godt nu. De har lige ansat tre medarbejdere.

Mikkel mener, det kan være dyrt at få nye kompetencer ind i virksomheden og ville ønske, at der var flere startup-venlige tilbud i form af bogføring, marketing, rådgivning om lovgivning og revision.

Den største udfordring, de står overfor nu, er, hvordan de skal administrere deres tid, da både Mikkel og hans kæreste er fuldtidsstuderende, samtidig med at de bruger 50-60 timer/uge på deres virksomhed. Mikkel foreslår, at man kan lave en "Team Danmark"-ordning for selvstændige, så man kan læse på deltid, imens man starter virksomhed.

06

Overlevelsesgrad

Dette kapitel undersøger sammenhængen mellem ejernes karakteristika og overlevelsesgraden efter tre år. Det er dog kun muligt at følge mere end én ejer per iværksættervirksomhed fra 2014. Derfor ser denne del på iværksættere, der starter virksomhed i 2014 og 2015, og måler overlevelsesgraden ved at se på, om deres virksomhed stadig er aktiv i hhv. 2017 og 2018[5].

Høj overlevelsesgrad blandt faglærte eneejere

Overlevelsesgraden er højest blandt de virksomheder, som er startet af en enkelt faglært sammenlignet med alle nye virksomheder, som er startet af en ejer med en hvilken som helst uddannelsesbaggrund, jf. figur 11. Forskellen eksisterer, selv når der tages højde for forskellighederne mellem faglærtes og andre iværksætteres kendetegn (fx erfaring, alder, branche). Fx at faglærte iværksættere i højere grad starter virksomhed i byggebranchen, hvor overlevelsesgraden generelt er højere end i videnservice (DEA 2021). Den høje overlevelsesgrad skal ses i lyset af en periode med højkonjunktur, hvor der har været særligt stor efterspørgsel på mange håndværkere[6].

Overlevelsesgraden blandt iværksættere, der har startet virksomhed alene i 2014-2015, er generelt lavere end for de virksomheder, som er startet af mere end én iværksætter. Det gælder dog i mindre grad for virksomheder, som er startet af faglærte.

Ca. 60 pct. af de virksomheder, som er startet af en enkelt faglært, er stadig aktive tre år efter. Mens ca. 65 pct. af de virksomheder, som er startet af en faglært og en anden iværksætter, som har en hvilken som helst uddannelsesbaggrund, er aktive tre år efter. Det svarer til en forskel i overlevelsesgraden på ca. 5 procentpoint. Til sammenligning er forskellen i overlevelsesgraden mellem alle virksomheder startet af en enkelt person og dem startet af flere næsten 10 procentpoint.

Forskellen i overlevelsesgraden mellem virksomheder startet af én hhv. flere faglærte iværksættere er størst for faglærte med en baggrund inden for kontor, handel og forretning. Forskellen i overlevelsesgraden mellem en iværksættervirksomhed, der er ejet af en kontor- eller handelsuddannet faglært, og en iværksættervirksomhed, der er ejet af en kontor- eller handelsuddannet faglært og en iværksætter med en hvilken som helst uddannelsesbaggrund, er ca. 10 procentpoint.

[5] Se metodeafsnit for nærmere beskrivelse

[6] Information 2018 https://www.information.dk/indland/2018/06/mangler-haender-danmark-igen-loebet-toer-murere-malere

Figur 10 / Overlevelsesgrad blandt virksomheder startet af mindst én faglært iværksætter i 2014 eller 2015

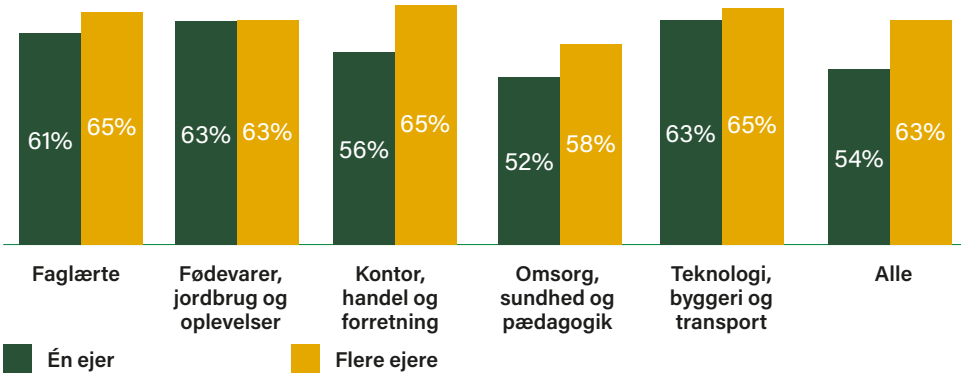

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Figur 11 / Overlevelsesgrad blandt virksomheder startet af faglærte iværksættere fordelt på erfaring fra tidligere iværksætteri

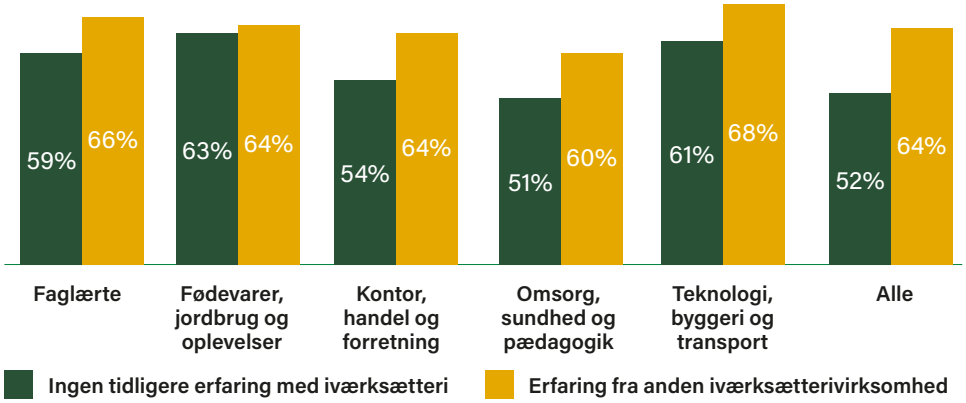

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik
Anm.: Figuren indeholder nye virksomheder i 2014/15 med én registreret ejer. Tidligere erfaring med iværksætteri måles som ejerens tidligere erfaring fra en nystartet virksomhed i perioden 2001-2013.

Figur 12 /Overlevelsesgrad blandt virksomheder startet af faglærte iværksættere fordelt antal år siden endt uddannelse

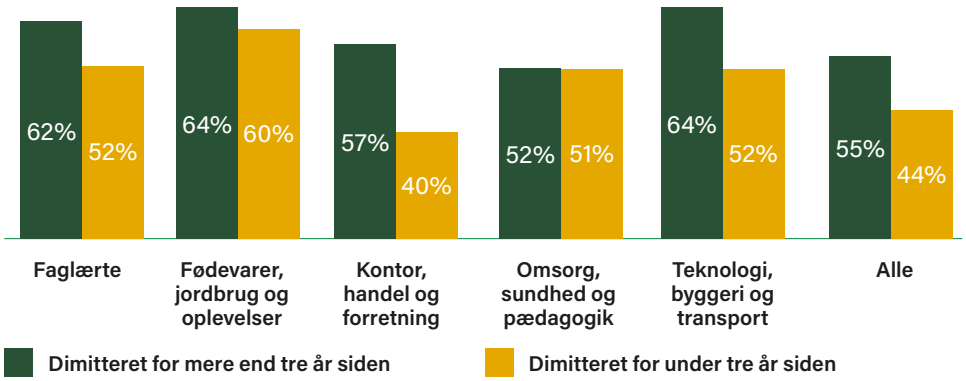

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik
Anm.: Figuren indeholder nye virksomheder i 2014/15 med én registreret ejer.

Erfaring fra tidligere iværksætteri betyder mindre for faglærte iværksættere end andre

Der er en relativt høj overlevelsesgrad blandt faglærte iværksættere uden erfaring fra tidligere iværksætteri, der har startet virksomhed alene i 2014-2015, jf. figur 11. Det er ca. hver femte virksomhed, der i 2014 og 15 har en faglært ejer med erfaring fra tidligere iværksætteri, mens det for alle nye virksomheder er godt hver sjette.

Blandt de nye virksomheder, der er ejet af en faglært uden iværksættererfaring, er det omkring 60 pct., der stadig er aktive tre år efter. Blandt alle virksomheder startet i 2014-2015 er det godt halvdelen, der stadig er aktive tre år efter, hvis ejeren er uden erfaring fra tidligere. 65 pct. af virksomhederne, der er ejet af en iværksætter med tidligere erfaring fra iværksætteri, overlever de første tre år.

Det er især for virksomheder, der er ejet af en faglært med en baggrund inden for fødevarer, jordbrug og oplevelser eller teknologi, byggeri og transport, at overlevelsesgraden er høj blandt de faglærte iværksættere uden erfaring fra tidligere iværksætteri. Mens overlevelsesgraden er relativt lav for faglærte iværksættere med en baggrund inden for kontor, handel og forretning eller omsorg, sundhed og pædagogik.

Høj overlevelsesgrad blandt nyuddannede faglærte iværksættere

Virksomheder ejet af en enkelt nyuddannet faglært, der er dimitteret inden for tre år, har en overlevelsesgrad på godt 50 pct. tre år efter opstart i 2014-2015, jf. figur 12. Mens overlevelsesgraden er mere end 60 pct. for en iværksættervirksomhed ejet af en enkelt faglært iværksætter, der har afsluttet sin ordinære uddannelse for mere end tre år siden.

Til sammenligning er det ca. 45 pct. af alle nye virksomheder, som har en ejer, der er dimitteret inden for tre år, som stadig er aktive tre år efter, mens andelen er på 55 pct. for alle nye virksomhed med en ejer, der har afsluttet sin ordinære uddannelse for mere end tre år siden.

Forskellen i overlevelsesgraden mellem nyuddannede iværksættere og iværksættere, der har afsluttet deres uddannelse for flere år siden, eksisterer også, selvom der bliver taget højde for forskelligheder på tværs af baggrunden for iværksætterne og deres virksomheder. Overlevelsesgraden blandt nyuddannede faglærte iværksættere er særligt høj sammenlignet med nyuddannede akademiske iværksættere (DEA 2021).

Det er særligt virksomheder ejet af en nyuddannet iværksætter med en faglært uddannelsesbaggrund inden for fødevarer, jordbrug og oplevelser, som har en høj overlevelsesgrad.

Virksomheder, som er ejet af en mere erfaren faglært med en baggrund inden for kontor, handel og forretning, har en 17 procentpoint højere overlevelsesgrad end virksomheder, som er ejet af en nyuddannet faglært inden for samme fagområde.

Studenterkørsel og smedevirksomhed

Peter på 22 år startede en studenterkørselsvirksomhed i 2017. Han brugte sin egen opsparing på at købe en gammel lastbil og renovere den. Derudover skulle han også sætte sig ind i lovgivningen og søge tilladelser til at køre studenterkørsel. Han fandt relativt nemt sine første kunder igennem netværk, og derefter var det en nem virksomhed at køre. Der er altid nye studerende, og de finder studenterkørsel fra mund til mund.

Det første år havde han ikke CVR-nummer, da han tjente mindre end 50.000 kr., men han kunne se, at han ville tjene mere året efter, så derfor oprettede han et CVR-nummer. Han valgte at investere sine penge i virksomheden, da han gerne ville have pengene til at vækste, så han senere kunne starte en klejnsmedevirksomhed, som han vil leve af. Det er dyrt at starte som selvstændig klejnsmed, da der er meget udstyr samt materialer, der skal indkøbes. Han startede klejnsmedevirksomheden i 2019. Det er den virksomhed, han gerne vil leve af fremadrettet.

Peter er i gang med sidste år af uddannelsen til klejnsmed. Peter har ikke haft noget undervisning i, hvordan man starter og driver virksomhed. Han har haft en underviser, der har undervist i det, han betegner som de tekniske, bagvedliggende ting, såsom lean, og hvordan man udvikler et teknologisk produkt og producerer det. På spørgsmålet om, hvad Peter gerne ville have lært på uddannelsen, svarer han:

> **„En masse med økonomi og bogføring. Man kunne lave en form for kursus for dem, der gerne vil starte virksomhed, for der er mange ting, man skal sætte sig ind i med moms og afgifter og sådan noget. Det er ikke alle, der gider at læse erhvervsret i deres weekend. Folk er jo også forskellige steder i deres liv."**

Peter er den eneste i sin klasse, som er selvstændig. De andre i klassen er mere fokuseret på at blive ansat i virksomheder. Peter mener, at det skyldes trygheden og den økonomiske sikkerhed heri.

Begge Peters forældre er selvstændige og driver en smedevirksomhed sammen. Moderen er revisor, og faderen er klejnsmed. Peter er vokset op med virksomheden og har lært af sine forældre, siden han var helt lille. Peter mener, "at man i Vestjylland altid kan finde én, man kan spørge til råds, da der er så mange selvstændige". Peter har ikke haft kontakt til nogen vækst-eller erhvervshuse.

Peter fortæller, at startkapital kan være en af de største udfordringer for mange; tager man et lån, er man presset til at skulle tjene nok til sine afbetalinger. Det skaber et økonomisk pres oven i alle de andre ting, man skal have styr på som selvstændig.

Det var udfordrende at starte smedevirksomheden. Det er svært at finde kunder, da de fleste virksomheder allerede har opbygget en relation med en smedevirksomhed. Folk bruger dem, de kender. Hans første kunder var ved et stutteri, som har anbefalet ham til andre. Det var nogen, han kendte i forvejen. Peter mener, at det handler om at fokusere på at lave et godt håndværk og ud fra det opbygge et godt ry hos kunderne. Han laver også marketing på Facebook og bruger sit netværk fra uddannelsen til at hyre smede, når han arbejder på store projekter.

Peter mener, at erhvervsuddannelserne skal være bedre til at formidle viden om iværksætteri; så ville flere synes, det var interessant, og flere ville kunne se mulighederne i at blive selvstændig.

07

Litteratur

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2015): "Faglærte skaber de mest levedygtige virksomheder i Danmark"

Børne- og ungeministeriet (2021): "De unge søger ungdomsuddannelser ligesom sidste år"

Børne- og ungeministeriet (2020): "De unge søger ungdomsuddannelser ligesom sidste år"

Børne- og ungeministeriet (2018): "Ny aftale baner vejen fra folkeskole til faglært"

Dansk Erhverv (2019): "Flere unge danskere vil være iværksættere"

DEA (2021): "Iværksætteri efter krisen"

DEA (2017): "Hvad driver unges uddannelsesvalg? – Opsamlingsrapport"

Lederne (2019): "Hver tredje iværksætter har en erhvervsuddannelse"

Information (2018): "Vi mangler hænder: Danmark er igen løbet tør for murere og malere"

ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed (2015): "Iværksættere er de mest produktive"

Uddannelsesguiden: https://www.ug.dk/uddannelser/erhvervsuddannelser

08

Appendiks

Metode og datagrundlag

Datagrundlag

Populationen er dannet ud fra Danmarks Statistiks iværksætterdatabase, som indeholder alle nyregistrerede virksomheder i den private sektor siden 2001. Dvs. at en iværksættervirksomhed i et givet år er en reelt ny virksomhed og ikke en virksomhed, der fx er blevet aktiv efter at have været inaktiv de foregående år, eller en virksomhed, der blot har fået ny ejer. Derudover er iværksætterdatabasen begrænset til kun at indeholde reelt nye virksomheder, der for første gang får en aktivitet eller en indtjening svarende til et halvt årsværk. Dermed er hobbylignende virksomheder med lille eller ingen aktivitet udeladt. Iværksættervirksomhederne bliver i rapporten omtalt som nye virksomheder.

Der er tilknyttet en eller flere ejere til de nye virksomheder. Fra 2001 til 2013 er det kun muligt at koble én ejer til hver nye iværksættervirksomhed. Fra 2014 til 2018 er det muligt at tilknytte mere end én ejer. Det betyder, at anden halvdel af rapporten, hvor fokus er på overlevelsesgraden blandt de nye virksomheder, udelukkende ser på nye iværksættere i 2014-2015 (ca. 33.000 nye virksomheder, hvoraf ca. 8.000 er ejet af faglærte iværksættere). Således er det muligt at måle, hvorvidt virksomhederne stadig eksisterer tre år senere i 2017-2018. Hvis en ny virksomhed har mere end en ejer tilknyttet i iværksætterdatabasen, bliver alle ejere betegnet som personer, der har været med til at starte virksomheden.

Iværksætterdata bliver koblet med befolkningsregistret og uddannelsesregistret, hvor førstnævnte har oplysninger om iværksætternes alder og køn, mens sidstnævnte indeholder opløsninger om iværksætternes højeste fuldførte uddannelse og dimissionstidspunkt.

Uddannelseskategorier

I rapporten er gruppen af faglærte iværksættere delt op efter de fire indgange til uddannelse[7]:

- Fødevarer, jordbrug og oplevelser (fx slagter-, frisør- eller landbrugsuddannelsen)
- Kontor, handel og forretning (fx kontor-, handels- eller detailhandelsuddannelsen)
- Omsorg, sundhed og pædagogik (fx tandklinik-, pædagogisk assistent- eller social- og sundhedsassistentuddannelsen)
- Teknologi, byggeri og transport (fx tømrer-, mekaniker- eller buschaufføruddannelsen).

Der eksisterer få faglærte med en uddannelse uden for de fire indgange, som er med i den samlede gruppe af faglærte. I de figurer, hvor andelen af iværksættere fra de fire indgange er belyst, er gruppen af faglærte fra andre erhvervsuddannelser udeladt. Gruppen af andre erhvervsuddannelser udgør under 1 pct. Der skelnes heller ikke mellem EUX og ikke-EUX-uddannelser, da EUX udgør en meget lille andel af de nye iværksættere.

[7] Inddelingen følger samme gruppering som i https://www.ug.dk/uddannelser/erhvervsuddannelser.

Overlevelsesgrad

Til at måle overlevelsesgrad er Danmarks Statistiks Erhvervsdemografi taget i brug. Erhvervsdemografien gør det muligt at måle virksomheder, der reelt er døde, fordi de enten er lukket, gået konkurs eller blevet inaktive. Således bliver virksomheder, der skifter CVR-nummeret, fordi virksomheden skifter ejer i forbindelse med en overtagelse, ikke registreret som reelt døde.

Tidligere erfaring med iværksætteri

En iværksætter i 2014-2015, der har erfaring med iværksætteri, er en iværksætter, der tidligere har startet en anden virksomhed i perioden 2001-2013. I perioden 2001-2013 er det dog kun muligt at registrere én iværksætter til hver virksomhed, hvorfor nogle iværksættere kan have haft medejerskab i en tidligere iværksættervirksomhed, som analysen ikke medtager.

Top-10-liste over fagområder blandt nye faglærte iværksættere

Detailhandel-, tømrer- eller kontoruddannede udgør samlet set hver tredje nye iværksætter i 2018. For at kunne starte en elektriker- eller vvs-virksomhed, kræves en elinstallatør- eller vvs-uddannelse, som er en erhvervsakademiuddannelse. De ca. 300 elektrikere, som har startet virksomhed i 2018, kan have startet en anden type virksom, som ikke har krævet elektrikerautorisation, eller de kan have startet virksomhed sammen med en elinstallatør med autorisation. Iværksættere med en erhvervsakademiuddannelse er udeladt fra tabel 1A. Der er dog knap 200 iværksættere med en vvs- eller elinstallatørbaggrund fra en erhvervsakademiuddannelse, som har startet egen virksomhed i 2018.

Tabel 1A / Antal nye faglærte iværksættere i 2018 fordelt på uddannelse

1.	Detailhandelsuddannelse	862	12 %
2.	Tømrer mv.	800	11 %
3.	Kontoruddannelser	755	10 %
4.	Cykel-, auto- og skibsmekanik	576	8 %
5.	Landbrugsuddannelser	423	6 %
6.	Elektriker	304	4 %
7.	Smedeuddannelser	291	4 %
8.	Murer	286	4 %
9.	Handelsuddannelser	236	3 %
10.	Gastronomuddannelser	219	3 %
Hele top-10		4.752	65 %
Alle nye iværksættere		7.340	100 %

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik
Anm.: I denne opgørelse eksisterer der omkring 75 faglærte uddannelsesområder.

Overlevelsesgrad fordelt på landsdele

Overlevelsesgraden er størst blandt virksomheder, som er ejet af faglærte iværksættere i Syd- og Vestjylland, jf. figur 1A.

Omvendt er overlevelsesgraden lavest i og omkring København og i Nordsjælland. Den lavere overlevelsesgrad skyldes blandt andet, at en stor andel af de nye virksomheder startet af faglærte i København og omegn er kontor- og handelsvirksomheder, mens nye virksomheder, som er ejet af faglærte i Syd- og Vestjylland, i højere grad hører til byggebranchen, som er karakteriseret ved en relativt høj overlevelsesgrad.

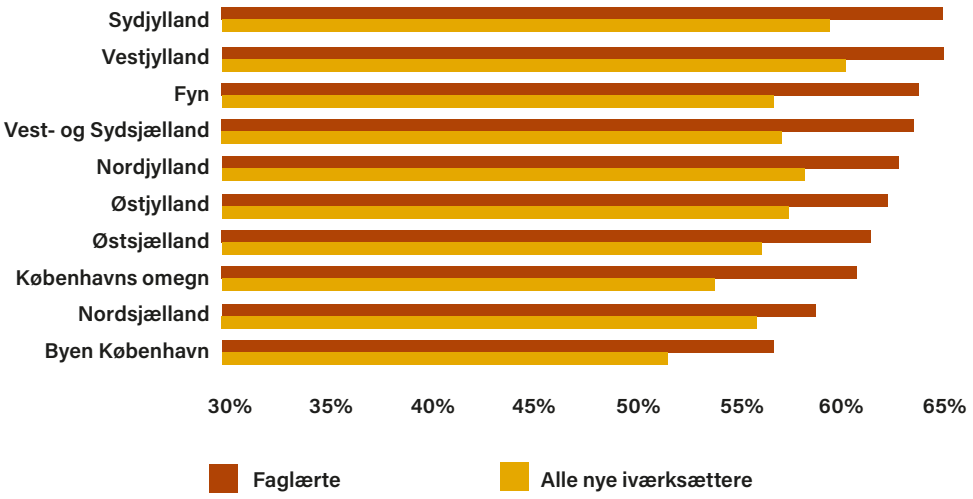

Figur 1A / Overlevelsesgrad blandt virksomheder startet af en faglært iværksætter i 2014 eller 15

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik
Anm.: Faglært virksomhed er karakteriseret som en virksomhed med mindst én ejer med en faglært baggrund. Bornholm er udeladt pga. få observationer.

DEA
INDUSTRIENS FOND
FONDEN FOR ENTREPRENØRSKAB
MEDLEM AF JA WORLDWIDE